

Звіт: Україна допомагає пострадянським державам переслідувати політичних опонентів та біженців

Здійснюючи незаконні екстрадиції та порушуючи права біженців, українська влада сприяє політичним переслідуванням Молдови, Росії, Казахстану, Азербайджану та Білорусі.

Через три роки після Революції Гідності Генеральна прокуратура України, Служба безпеки і міграційна служба продовжують використовувати методи режиму Віктора Януковича, скинутого з посади Президента у 2014 році. Зокрема, Україна досі допомагає пострадянським державам переслідувати політичних біженців та шукачів притулку.

Напрацьовані зв'язки, спільні методи роботи і одна мова спілкування – усе це характеризує правоохоронні органи і [спецслужби](#) пострадянських держав (за винятком Балтійських країн). В рамках Співдружності Незалежних Держав ([СНД](#)) діють угоди про боротьбу зі злочинністю та спільні розшукові заходи.

Українська влада два роки тому заявляла про фактичний вихід із СНД [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#). Проте Україна є [учасником](#) Мінської конвенції про правову допомогу, яку підписали, зокрема, Азербайджан, Білорусь, Казахстан, Молдова і Росія (усі, крім Молдови, є авторитарними державами). Саме з цими державами Україна веде тісну співпрацю з питань екстрадиції.

Жертвами такої «правової допомоги» часто стають біженці, які зіткнулися з політично мотивованим кримінальним переслідуванням на батьківщині. Проблема має системний характер, про що свідчить значна кількість таких випадків (у цьому звіті представлені лише найгучніші з них).

Всупереч міжнародному праву, у квітні 2016 року Генеральна прокуратура України (ГПУ) намагалася екстрадувати правозахисника і біженця Аловсата Алієва до країни походження – Азербайджану. Прокуратура навіть допустила в СІЗО представника Азербайджану, який погрожував Алієву. Тільки втручання посольства Німеччини завадило екстрадиції правозахисника.

ГПУ не взяла до уваги оприлюднені у 2014 році факти корупційних дій слідчого українського МВС, який розслідував справу проти казахстанського бізнесмена та опозиційного політика Мухтара Аблязова, а також наближених до нього осіб. У 2015 році ГПУ закрила кримінальну справу проти слідчого, а також продовжує ігнорувати заяви правозахисників і багатьох депутатів Європарламенту щодо політичного контексту справи Аблязова. 09.12.2016 Державна рада Франції визнала справу Аблязова політично мотивованою. Однак українська влада продовжує допомагати Казахстану домагатися екстрадиції Аблязова і його соратників.

29.08.2016 з України в Молдову з грубими порушеннями законодавства був екстрадований В'ячеслав Платон (Кобалєв). Платон (Кобалєв) збирався дати свідчення про діяльність Володимира Плахотнюка, якого називають найбільш впливовим олігархом в Молдові і другом Президента України Петра Порошенка. Закон забороняє видачу, допоки не пройшли строки оскарження рішення про екстрадицію. Проте ГПУ і Служба безпеки України (СБУ) не дозволили Платону (Кобалєву) скористатися правом подати апеляцію в суд.

Крім того, Платон (Кобалєв) має український паспорт, а українська Конституція забороняє видавати своїх громадян. Однак ГПУ без жодного рішення суду назвала його паспорт «фальшивим». Тим самим громадянство Платона (Кобалєва) було визнано «недійсним», хоча щодо нього процедура позбавлення громадянства не застосовувалася.

Цей випадок є небезпечним прецедентом, який може використовуватися владою, щоб позбутися політичних опонентів. Подібний механізм обговорювався в контексті особи Міхеїла Саакашвілі. У листопаді 2016 року Саакашвілі залишив державну посаду, перейшов в опозицію і почав критикувати не лише уряд, але й особисто Президента України. Незабаром Саакашвілі [заявив](#), що Президент Порошенко «доручив зайнятися підготовкою питання про позбавлення мене громадянства за рішенням суду». Про це [повідомили](#) й деякі ЗМІ, посилаючись на джерела в Адміністрації Президента. Генеральний прокурор [спростував цю інформацію](#), і заявив, що «Україна своїх громадян не видає». Однак, як виявилось, у випадку Платона (Кобалєва) ця законодавча норма була проігнорована.

Питання екстрадиції не належать до повноважень СБУ, але цей орган затримав Платона (Кобалєва) і виконав рішення про його екстрадицію. Крім того, співробітники СБУ викрали з офісу міграційної служби і примусово вислали до Росії [Амінат Бабаєву](#), яка просила притулку в Україні. Цей випадок може свідчити про співпрацю СБУ з російськими спецслужбами, хоча СБУ заявляє, що з 2014 року така співпраця припинена.

Міграційна служба України систематично і безпідставно відмовляє у наданні притулку чи додаткового захисту громадянам Росії, яких переслідують за підтримку Євромайдану, невизнання анексії Криму і критику російської військової агресії на Донбасі. У багатьох випадках суди вимагають від міграційної служби переглянути рішення, але чиновники стоять на своєму і по кілька разів відмовляють у притулку.

У своїх рішеннях міграційна служба України посилається на російське законодавство і Конституцію, називаючи Росію «демократичною правовою державою», де «немає тортур» і «гарантується свобода мирних зібрань». Виражається повна довіра до матеріалів російських правоохоронних органів. «Проукраїнська позиція є спробою уникнути кримінальної відповідальності за свої вчинки», – такі висновки отримують прохачі притулку від українських чиновників.

Бюрократична логіка міграційної служби суперечить висновкам міжнародних організацій про нехтування правами людини в Росії та Постановою Верховної Ради України про визнання Росії країною-агресором. Розглядаючи заяви про притулок, українські чиновники поводяться

так, ніби Росія залишається надійним партнером: ніби немає військового вторгнення в Крим і на Донбас, і немає десятків українських громадян, які зазнали політичних кримінальних переслідувань в Росії. Така ситуація робить ще більш беззахисними росіян, які шукають притулку в Україні.

У 2013 році Amnesty International підготувала [звіт](#) про співпрацю держав СНД (зокрема, України та Росії) з метою незаконних екстрадицій, видворень і викрадень біженців до країн Центральної Азії. На жаль, навіть після повалення режиму Януковича Україна продовжує таку співпрацю.

За результатами моніторингу ситуації у 2014-2016 рр., у цьому звіті Фундація «Відкритий Діалог» проаналізувала, як Україна після Революції Гідності допомагає владі Молдови, Росії, Казахстану, Азербайджану і Білорусі переслідувати своїх політичних опонентів або ж сприяє їх переслідуванням. Ми не розглядаємо питання винуватості чи невинуватості осіб у цих справах. Однак ми звертаємо особливу увагу на порушення Україною прав біженців і шукачів притулку, а саме: незаконні депортації та екстрадиції; корупційний вплив на результат екстрадиційних справ; безпідставні відмови у наданні притулку.